

Zveza geografskih društev Jugoslavije je v letu 1986 izdala že sedmi zvezek geografske revije Geographica Iugoslavica. Ta zvezek je v celoti posvečen družbeni geografiji Jugoslavije. V publikaciji je na 51 straneh v angleškem jeziku objavljenih pet prispevkov geografov iz Jugoslavije.

Vladimir DJURIĆ v svojem članku Yugoslavia: one economy or eight economies? analizira gospodarski razvoj po drugi svetovni vojni. Ugotavlja, da se je gospodarstvo razvijalo neenotno in neenakomerno po posameznih regijah Jugoslavije, tako da je dejansko nastalo osem gospodarstev. Po gospodarski reformi leta 1965 je dobil družbeni plan Jugoslavije preveč deklarativni značaj. Pod geslom decentralizacije in dezintegracije so nastali nepovezani razvojni načrti. Republike in pokrajini so postale gospodarsko samooskrbne. Vsak je razvijal lastno energetska bazo, rafinerije nafte, sladkorne tovarne. Če se bo tako stanje še nadaljevalo, avtor predvideva, da bo gospodarstvo padlo skoraj v fevdalne pogoje. Svetla točka v razvoju jugoslovanskega gospodarstva je družbeni plan, ki odseva interese vse države. Plan predvideva ustanovitev velikih gospodarskih sistemov (energetski objekti, železnice ...), ki bi omogočili popolno izrabo geoekonomskega položaja in naravnih virov Jugoslavije.

Mush GASHI v svojem članku Some aspects of the relation between tourism and natural resources (specific examples from Kosovo) predstavlja možnosti za izkoriščanje naravnih potencialov za turizem in rekreacijo na primeru Kosova. Analizira in kvalitativno ovrednoti naslednje elemente: pokrajinske značilnosti, zrak, vodo, rastlinstvo in živalstvo, klimatske poteze ... kot možne elemente za razvoj turizma. Vsi zgoraj naštetih elementi nudijo veliko možnosti za turistično izrabo - izgradnjo športnih objektov, zdravilišč, za lov in ribolov. Turizem, ki temelji na naravnih potencialih, pa mora ohraniti in zaščititi naravno okolje.

Branko RADOJČIĆ v prispevku The economic development of Montenegro poroča o ekonomskem razvoju in pogojih zanj v Črni gori. Predstavi razvoj gospodarstva do leta 1945, ki je temeljilo na živinoreji, pomorski trgovini in prometu ter ribolovu. Razviti so bili le maloštevilni centri. Med vojno sta bila vsa industrija in transport uničena, živinorejski fond se je zmanjšal za 60%. Po vojni so veliko investirali v metalurgijo, transport in energetiko, kljub temu je bilo leta 1980 v Črni gori 25 000 nezaposlenih, 10.600 pa jih je bilo na začasnem delu v tujini. Z obnovo in izgradnjo obalne ceste leta 1963 in povezavo z notranjostjo so bili dani pogoji za razvoj turizma. Turizem se je najhitreje razvijal v obalnem pasu Črne gore ter nekaterih krajih v zaledju (Žabljak, Kolašin, Mojkovac). Potres 1979 je zlasti obalnemu pasu prizadejal ogromno škode. Škoda se ob pomoči vse Jugoslavije počasi odpravlja. Današnji razvoj Črne gore temelji na razvoju industrije, turizma in kmetijstva.

Pavle TOMIĆ v prispevku Geographical aspects of electrical power production in the province of Vojvodina obravnava stanje in dileme razvoja proizvodnje električne energije v SAP Vojvodini. Vojvodina ni bogata z energetskimi viri. Najpomembnejši viri so nafta, zemeljski plin, premog in na zadnjem mestu voda. Družbeni plan za leto 2000 predvideva izgradnjo dveh atomskih central. Energetska kriza v sedemdesetih letih je pri-

silila Vojvodino, da je poiskala vse razpoložljive energetske vire. Raziskave so pokazale bogata nahajališča premoga - lignita v južnem Banatu (Kovin), uporabljali bi ga za TE Kovin. Načrt bi prizadel velike površine obdelovalne zemlje (strupeni plini, podzemna voda) ter načel ekološko ravnotežje. V Vojvodini sta najpomembnejša energetska vira nafta in zemeljski plin. Začetki črpanja nafte segajo v leto 1952 - Velika Greda - in zemeljskega plina v leto 1956 - Jermenovac. Do leta 1984 so odkrili 56 naftnih polj in zemeljskega plina. Najpomembnejša nahajališča danes so: Mokrin, Kikinda, Elemir in Velebit. Leta 1984 je Vojvodina proizvedla 29,4% proizvodnje surove nafte in 37% zemeljskega plina v Jugoslaviji. Tretji energetski vir je voda. Za Vojvodino je najpomembnejša Donava z Djerdapom. Pri novih načrtih za izgradnjo hidroelektrarn morajo načrtovalci upoštevati negativne učinke vodnih akumulacij (zasoljevanje, poplavljanje obdelovalnih površin, talna voda ...). Avtor predvideva, da bo Vojvodini v prihodnosti začelo primanjkovati energetskih virov. Rešitev vidi v izgradnji termo in hidrocentral, najboljše rešitev pa je v atomski električni centrali.

Igor VRIŠER v študiji *The geography of electric power production in Yugoslavia* poroča o proizvodnji električne energije v Jugoslaviji, razvoju in najpomembnejših elektroenergetskih objektih pri nas. Jugoslavija je revna z energetskimi viri in je močno odvisna od električne energije. Najpomembnejša vira za električno energijo sta premog - lignit - in voda. Nafto in zemeljski plin uporabljamo le v kriznih časih. Proizvodnjo električne energije je povečala atomska centrala, zgrajena v Krškem leta 1981. Energetski vodni potencial je v tesni povezavi s hidrološkimi pogoji. Rečni režimi so odvisni od padavin in v Jugoslaviji obstajajo velike razlike v namočenosti posameznih regij. Največ padavin dobijo Alpe in Dinarsko gorstvo - 2000 mm, najsušnejši pa Banat in vzhodna Makedonija s 500 do 600 mm padavin letno. Geografi delijo Jugoslavijo na naslednja hidroenergetska območja: jadranska obala z Dinarskim gorstvom, alpsko območje, Donava z Djerdapom in Makedonija. Najugodnejši rečni režim ima Drava z visokimi vodami v pozni pomladi ter poleti. Podoben režim ima tudi Donava. Reke z največjim hidroenergetskim potencialom so: Drina (18%), Sava (10%), Donava (9,3%) ter Cetina in Neretva. Danes je najpomembnejši energetski vir terciarni lignit. Največje zaloge so v Trbovljah, Velenju, Zenici, Kaknju, Banovičih, Plevlji, Kolubari, Kostolcu, Kosovu in Pelagoniji. Leta 1983 so rudarji v Jugoslaviji nakopali 57.900 milijonov ton premoga, od tega so ga kar 77,6% porabili v termoelektrarnah in na ta način proizvedli 61,4% vse energije v Jugoslaviji. Pred vojno je bila proizvodnja električne energije skoncentrirana v Sloveniji, zahodni Hrvatski in Dalmaciji ter večjih mestih. Po vojni so prve elektrarne zgradili ob jadranski obali na Neretvi, Cetini, Rami, Zeti, Plivi ... ter na Dravi in Savi. V šestdesetih letih so zgradili prve termoelektrarne v Šoštanju in Kaknju. Po letu 1970 pa so zrastle veliki hidroenergetski objekti Čapljina, Peručica, Bajina Bašta in Djerdap ter termoelektrarne Sisak, Kakanj, Kostolac, Kosovo, Tuzla, Šoštanj ... Zaradi pospešene industrializacije in povečanja uporabnikov energije načrti predvidevajo izgradnjo hidroelektrarn na Savi, Muri, Drini ter atomske centrale v Prevlaki. Izgradnja novih energetskih objektov pa postaja vse težavnejša, ne le zaradi potrebnih finančnih sredstev, temveč zahtev po ohranitvi naravnega okolja, kateremu energetski objekti prizadejajo veliko škode.

Geografske študije v zadnji številki Geographice Iugoslavice so pomemben prispevek v geografiji Jugoslavije. Teksti so v angleškem jeziku. Pogrešamo vsaj povzetke v srbohrvaškem jeziku, saj so vsebine zanimive tudi za širši krog bralcev.

Janja Turk